

अंतरी पेटव् ज्ञानव्योत
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, अहमदाबाद.
दुतीयवर्ष कला मराठी अभ्यासक्रम
(बुई, १९९९ पासून)
अंतरळ पेपर-३ (बी-३)
साहित्य प्रकार : वैचारिक गद्य आणि पद्य

सत्र पहिले : वैचारिक गद्य

नेमटेले पाठ्यपुस्तक - भारतीय संस्कृती - साने गुरुजी,
प्रकाशक - कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन,
किर्या नगर, आंबील ओढा,
पुणे-४११ ०३०.

सत्र दुसरे : पद्य

नेमटेले पाठ्यपुस्तक - बहिणाबाईची गाणी (स्रव्यसंग्रह)- बहिणाबाई चौधरी,
१) प्रकाशक - सुचित्रा चौधरी, ज्योती मगर,
ज्योती पब्लिशिंग्स, १४३/४२७३,
कनामवार नगर, विक्रोजी, मुंबई-४०० ०८३.
२) प्रकाशक - रामदास मटकळ, पॉप्युलर प्रकाशन प्रा. लि.
३५ सी लांडेदेव रोड, मुंबई-४०० ०३४.

सत्र पहिले - वैचारिक गद्य - भारतीय संस्कृती - सानेगुरुजी.

अ) अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्टे :-	तासिका
१) वैचारिक गद्य या बाळग्य प्रकाराची वैशिष्ट्ये समजावून घेणे.	०२
२) मराठीतील वैचारिक गद्य परंपरेचा स्थूल परिचय करून घेणे.	०२
३) वैचारिक गद्य लेखनाचा आशय, अभिव्यक्ती, त्यातून व्यक्त होणारे लेखकाचे व्यक्तिमत्व यांचा स्थूल परिचय करून घेणे.	०२

०६

ब) अटक विस्तरेण :- भारतीय संस्कृती या सानेगुरुजींच्या पुस्तकाच्या संदर्भात.

१) भारतीय संस्कृतीतील अद्वैत विचार, बुद्धीचा महिमा, ऋषी, बर्ष, कर्म, यत्ति, ज्ञान व संयम या विषयीचे साने गुरुजींचे वैचारिक चिंतन.

०८

कृ.मा.प.

- २) भारतीय संस्कृतीतील कर्मात्मत्वात, तुल्य-दिग्दर्शन, चार पुरुषार्थ, चार आश्रय, चार शी स्वल्प, मानवेतर सृष्टी या संदर्भातील साने गुरुजींचे विचार. ०६
- ३) भारतीय संस्कृतीतील अक्षय, बल्येपासून, व्येयांशी पराक्रांटा, अक्षर-कल्पना, मूर्तीपूजा, प्रतीके, श्रीकृष्ण व त्याची मुर्ती, मृत्यु या संदर्भातील साने गुरुजींचे विचार. ०६
- ४) भारतीय संस्कृती या पुस्तकातून साने गुरुजींच्या काळजातील समाजिक वास्तव कसे आणि किटपत प्रतिबिंबित ङाळे आहे याचा विचार. ०४
- ५) भारतीय संस्कृती या पुस्तकातून व्यक्त होणारे साने गुरुजींचे भाषिक सौंदर्य. ०४
- ६) भारतीय संस्कृती या पुस्तकातून व्यक्त होणारा साने गुरुजींचा जीवन विषयक दृष्टिकोण, त्यांची अनुभव केष्याची व मांढर्याची घाटाणी, या संदर्भात पुस्तकाचा अभ्यास. ०४
- ७) भारतीय संस्कृती या पुस्तकाच्या अभ्यासातून साकार होणारी भारतीय संस्कृतीची विविध स्वे. ०२

३४

एकुण ०६ + ३४ = ४०

सब दुसरे - पत्र - बलिमावार्डची नावी (कान्ठसंग्रह) - बलिमावार्ड चीवी.

अ) अक्षय्य व अक्षय्यपनाची उद्दिष्टे :-

- १) कवित्त या नाव मय्यकराची वैशिष्ट्ये समजाकून घेजे. ०२
- २) कवितेतून कविमन कसे अविष्कृत होते ते समजाकून घेजे. ०१
- ३) कवितेच्या रसज्ञानाचे स्वल्प आणि त्याचे निकष यांची ओळख करून घेजे. ०१

०४

ब) बटक विश्लेषण :

बलिमावार्डची नावी या पुस्तकाच्या संदर्भात-

- १) बलिमावार्डच्या कवितेचा आहाप, अक्षय्यति सातून व्यक्त होणारे त्यांचे व्यक्तिमत्व याचा स्पष्ट परिचय. ०४
- २) सासर, माहेर, देव, माणून कृषिकर्म, निरनिराळी व्यक्तिमत्त्वे यांच्या संदर्भात व्यक्त झालेल्या मानविकाराच्या आधारे बलिमावार्डच्या व्यक्तिमत्त्वाचे आकळन. ०४

०४

३)	सम्कालीन सामाजिक वास्तव बहिष्कारांच्या काव्यातून कसे आणि कितीपत व्यक्त झाले आहे, याचा विचार.	०४
४)	बहिष्कारांच्या काव्यातील जीवनविषयक विचार.	०४
५)	बहिष्कारांच्या काव्यातील भाषिक सौंदर्य.	०४
६)	बहिष्कारांच्या पाठना, आस्वादी, पोळी इत्यादी स्तवविषयक कवितांचा अभ्यास.	०४
७)	बहिष्कारांच्या कवितेतील बोली भाषेचा वापर आणि लोकगीतांशी असणारे साधर्म्य.	०४
८)	बहिष्कारांच्या काव्यातील निरर्ण.	०४
९)	बहिष्कारांच्या काव्यातून व्यक्त होणारा किरीट.	०४

३६

एकुल ०४ + ३६ = ४०

४० + ४० = ८०

संदर्भ साधन (प्राधान्यकारांसाठी)

- १) लोकराज्य - बहिष्कारांची विशेषांक.
- २) गीतकाव्य - संपा. नसंत दाक्टर, आलोचना प्रकाशन, मुंबई, १९७१.
- ३) बहिष्कारांची गाणी (परीक्षण) - सरिता पडवी, समाजप्रबोधनपत्रिका, मार्च-एप्रिल, १९७१ (अंक क्र. ३८)
- ४) बहिष्कारांच्या काव्यातील लोकवाणी - मधुकर बाक्रेले, सत्यकथा - नोव्हेंबर, ७८, मार्च, ८०.
- ५) बहिष्कारांची गाणी (तिसरी आमुती) पॅप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९७८ मधील इंदिरा संत यांचा निरर्ण कव्या माझ्या बहिष्कार हा लेख.
- ६) जन्मदा संत ३ मधील सोपानदेव चौधरींचा लेख.
- ७) बहिष्कारांची चौधरी - एक चिंतन, स्नेहलता चौधरी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे-३०.

अंतरी पेठम् इत्यन्वित
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, बळगांव.
सुतीवर्ष कळा मराठी
बनाऊ पेपर-३ (सामान्य स्तर)
वैचारिक वच जाणि पच
(भारतीय संस्कृती, महिलावर्गाची कधी)
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
(जुलै, १९९९ पासून)

वेळ :- ३ तास

एकूण गुण :- १००

- सूचना :- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग पहिला
(भारतीय संस्कृती)

प्र.१ला	दीर्घांतरी एक प्रश्न किंवा दीर्घांतरी एक प्रश्न	गुण १८
प्र.२रा	पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (६ पैकी ४)	गुण १६
प्र.३रा	पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. (४ पैकी २)	गुण १६

विभाग दुसरा

प्र.४था	दीर्घांतरी एक प्रश्न किंवा दीर्घांतरी एक प्रश्न	गुण १८
प्र.५वा	पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (६ पैकी ४)	गुण १६
प्र.६वा	पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. (४ पैकी २)	गुण १६

अंती वेठ्ळू कानज्योत
उतर महाराष्ट्र विभागीठ, कळनांव
गुतीकवर्ष कळ मराठी अम्यासक्रम
(बुठे, १९९९ पासून)

कनाठ पैपर-३ (साभान्वस्तर) (पर्वायी अम्यासक्रम)
उपयोधित मराठी

अ) अच्ययन व अम्यापनाची उदिष्टे :-

सासिका

- १) विविध प्रकारचे संपादन कौशल्य्याचे तंत्र, माभांतर-रुपांतर, परिचयात्मक लेखन या संदर्भात मासिक कौशल्य्याची ओळख करून त्याचे उपयोजन करणे. ०२
- २) विविध क्षेत्रातील पारिभाषिक माथा व्यवहाराचा परिचय करून घेणे. ०२
- ३) प्रौढ साभारांसाठी लेखन, विविध प्रकारचे परीक्षणात्मक लेखन, रोजनिशी लेखन सूची लेखन यातील मासिक कौशल्य्याचे तंत्र समजावून त्याचे उपयोजन करणे. ०२
- ४) मराठीतील शुध्दलेखनाचे नियम समजावून त्याचे उपयोजन करणे. ०२

ब) बटक विद्वेषण :-

सत्र पहिले -

१) संपादन कौशल्य व उपयोजन :

संपादन शाखाची ओळख व संपादन कौशल्य्याचे तंत्र स्मरणिक संपादन, भितीपत्रिका संपादन, गृहपत्रिका संपादन या सर्व प्रकारच्या संपादन कौशल्य्याचे तंत्र व उपयोजन.

०८

२) माभांतर स्वरूप, प्रकार व उपयोजन :

माभांतराची आवश्यकता, माभांतर कौशल्य्याची विविध अंगांचा स्पूळ परिचय.

माभांतराचे प्रकार - अनुवाद, छयानुवाद, भाषानुवाद, रुपांतर, अर्वाचिनीकरण यांचा स्पूळ परिचय नमुन्या वाचून काही उताऱ्यांचे माभांतर, रुपांतर, भाषानुवादाचे उपयोजन.

०८

३) परिचयात्मक लेखन स्वरूप व उपयोजन :

परिचयात्मक लेखनाचे मासिक कौशल्य तंत्र लेखक, कवी व कलाकृती यांच्या परिचयात्मक लेखनाचे उपयोजनात्मक नमुने.

०६

- १) परिभाषा स्वल्प व उपयोजन :
परिभाषेचे स्वल्प, परिभाषेची वैशिष्ट्ये, शासन म्ळणद्वारातील परिभाषा, कार्यालयीन परिभाषा, न्यायलयीन परिभाषा, विज्ञानाची परिभाषा, बाल म्ळण परिभाषा यांचा स्पूल परिचय, वैशिष्ट्ये व उपयोजन.

०८

- ५) प्रौढ साक्षरतासाठी लेखनाचे स्वल्प :
प्रौढ साक्षर लेखनाचे प्रयोजन
प्रौढ साक्षरतासाठी लेखन कौशल्यचे तंत्र व उपयोजन.

०६

सत्र दुसरे

- १) परीक्षात्मक लेखन तंत्र व उपयोजन :-
परीक्षात्मक लेखन कौशल्यचे तंत्र व स्वल्प पुस्तक परीक्षा, नटयुक्तयोंग परीक्षाचे उपयोजनत्मक नमुने.
- २) तेजनिशी लेखन स्वल्प व शैली वैशिष्ट्ये व उपयोजन.
तेजनिशीचे स्वल्प, तेजनिशीचे प्रयोजन, तेजनिशी लेखन शैली वैशिष्ट्ये काही निवडक विषयावर तेजनिशीचे उपयोजन.
- ३) शुध्दलेखनाचे नियम व उपयोजन :-
शुध्दलेखनरचने नियमांचा स्पूल परिचय व उपयोजनत्मक नमुने.
- ४) मराठीतील पारिभाषिक शब्द स्वल्प :
मराठी पारिभाषिक शब्दांचा स्पूल परिचय व उपयोजन.
- ५) सूचीलेखन कौशल्य व प्रकार :-
सूची लेखनाचे कौशल्य तंत्र.
विभिन्न पध्दतीच्या सूचीलेखनाचा स्पूल परिचय.

०८

०८

०६

०६

०८

सुलभ संक्षिप्त ८०

संदर्भ ग्रंथ

- १) श्रीवाणी बर्ब-१, अंक-१ - का.स.बमणी मराठी प्रगत अध्ययन संस्था, उजतीनगर, देवपूर, पुणे-२.
- २) माबांतर विद्या - संपादक - डॉ. रमेश बरबोडे, यदाबंतराब चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
- ३) मराठी विश्वकोष - खंड-१८.
- ४) वैज्ञानिक परिभाषा कोश - महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ.
- ५) उपयोजित मराठी - प्रथमवर्ष कला, उमावि, जळगाव.
- ६) सुगम मराठी व्याकरण लेखन - प्रो.घ. काळवे, नितीन प्रकाशन, पुणे-३०.

बिहारी पदार्थ ज्ञानसन्दीप
उत्तर मध्यप्रदेश विद्यापीठ, जयन्नाथ
दुस्रीकनर्ष कला मराठी अभ्यासक्रम
बुट्टे, १९९९ पासून

कनसठ पैपर-३ (सामान्यस्तर) - उपबोधित मराठी

बार्षिक परीक्षासाठी प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुण विभागी.

वेळ :- ३ तास

एकुण गुण : १००

सूचना :-

- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
- २) दोन्ही विभागाची उत्तरे एकरूप उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग - पहिला

प्रश्न १क.

अ)	माषांतरावर उपयोजनात्मक प्रश्न.	०६ गुण.
ब)	परिचयात्मक लेखनावर उपयोजनात्मक प्रश्न.	०६ गुण.
क)	परिभाषेवर उपयोजनात्मक प्रश्न.	०६ गुण.
		-----
		१८ गुण

प्रश्न २ग.

अ)	प्रीठ साभारासाठी लेखनतंत्रावर प्रश्न.	०८ गुण
ब)	संपादन कौशल्य तंत्रावर प्रश्न.	०८ गुण.
		-----
		१६ गुण.

प्रश्न ३ग.

अ)	संपादन कौशल्य.	०४ गुण.
ब)	माषांतर कौशल्य.	०४ गुण.
क)	परिचयात्मक लेखन.	०४ गुण.
ड)	प्रीठ साभारासाठी लेखन.	०४ गुण.

पेज नं.२

विभाग - कुल्लुवा.

प्रश्न ३वा.

- अ) परीक्षात्मक लेखनाकर उपयोगात्मक प्रश्न. ०६ गुण.
- ब) रोजनिशी लेखनाकर उपयोगात्मक प्रश्न. ०६ गुण.
- क) शुद्धलेखनाकर उपयोगात्मक प्रश्न. ०६ गुण.
-
- १८ गुण.

प्रश्न ५वा.

- अ) सूची लेखन कौशल्याकर प्रश्न. ०८ गुण.
- ब) पर्यायी पारिभाषिक शब्द यत्कर प्रश्न. ०८ गुण.
-
- १६ गुण.

प्रश्न ६वा.

- अ) परीक्षात्मक लेखन कौशल्याकर प्रश्न. ०४ गुण.
- ब) रोजनिशी लेखन कौशल्याकर प्रश्न. ०४ गुण.
- क) शुद्धलेखन नियमाकर प्रश्न. ०४ गुण.
- द) सूची लेखन कौशल्याकर प्रश्न. ०४ गुण.
-
- १६ गुण.

उत्तरी वेस्टर्न इन्व्हॉयस
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, अहमदाबाद.
तृतीयवर्ष कला वगैरी अभ्यासक्रम.
जुलै, १९९९ पासून
विद्येचे स्तर पेपर-३ (एल-३) - साहित्य विचार

अ)	अभ्यन व अभ्यासनाची उद्दिष्टे :-	वर्गिका
१)	भारतीय आणि पाश्चात्य साहित्यशास्त्रातील संकल्पनांचा स्पष्ट परिचय विद्यार्थ्यांना करून देणे.	०४
२)	साहित्याचे स्वरूप, साहित्याचे प्रयोजन, साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया, साहित्याचा-अर्थवाद आणि परिणाम, साहित्याची भाषा यांचा प्राथमिक परिचय विद्यार्थ्यांना करून देणे.	०४
		०८
ब)	घटक विश्लेषण :-	

सम पहिले.

घटक-१ : साहित्याचे स्वरूप आणि व्याख्या.

१.१	साहित्याचे स्वरूप, संस्कृतमधील काव्य शब्दाची व्याप्ती.	०४
१.२	यामह, दण्डी, धम्मन, कुल्लुक, मम्मट, विश्वनाथ यांनी केलेल्या साहित्याच्या व्याख्या.	०४
१.३	जॉन्सन, हॅमलिट, रिकन, बर्डस्वर्थ, कोलरीज, मॅथ्यू, अर्नोल्ड यांनी केलेल्या साहित्याच्या व्याख्या.	०४

घटक-२ : साहित्याचे प्रयोजन (भारतीय व पाश्चात्य मतांचा परिचय).

२.१	प्रयोजन म्हणजे काय.	०४
२.२	मम्मटाने सांगितलेल्या सहा प्रयोजनांचा परिचय (यदाप्रती, अर्थप्राप्ती, अशुभनिवारण, व्यवहारज्ञान, कान्तासम्मित आनंद).	०४
२.३	आत्मविकार, पलायनवाद, जीवनमाध्य, इच्छापूर्ती किंवा स्वप्नरंजन, जिज्ञासापूर्ती, समाजबोधन.	०४

घटक-३ : साहित्यनिर्मिती प्रक्रियेतील घटकांचा परिचय.

३.१	प्रतिभा, व्युत्पत्ती आणि अभ्यास : स्वरूप आणि कार्य.	०४
३.२	कोलरीजचा कल्पनाशक्तीचा सिद्धान्त, कल्पनाशक्ति (Imagination) कल्पकृतीशक्ती (Fancy) आणि यांचे स्पष्ट स्वरूप.	०४

घटक-४ : कव्यशैली आणि अर्थविवरण.

- ४.१ त्रिविध शब्दशक्ति : अभिन्न, लक्षणा, आणि व्यंजन यांचे स्वल्प व प्रकार. ०५
- ४.२ शब्दार्थ, लक्ष्यार्थ, आणि व्यंग्यार्थ. ०५

घटक-५ : साहित्याचा आनंद आणि परिचय.

- ५.१ मरताचे रससून - भाव, विभाव, व्यक्तिवारी भाव, सात्विक भाव, स्नायीभाव यांचा परिचय. ०५
- ५.२ नऊ रसांचा स्पूळ परिचय. ०५
- ५.३ ऑरिस्टॉटलचा कॅम्बर्सिसचा सिध्दांत आणि कर्म रसविचार यांचा थोडक्यात परिचय. ०५

घटक-६ : साहित्याची भाषा.

- ६.१ बाफ्तच्या रीतीविचाराचा स्पूळ परिचय. ०५
(काम्यकूल व काम्यशेव यांचा अभ्यास अभिज्ञ नसतो).
- ६.२ शैलीविचार (Style)
शैली म्हणजे काय.
आजकाल तरी शैली व लेखक तरी शैली यांचा परिचय. ०५
- ६.३ प्रतिमा (Image) आणि रूपक (Metaphor) यांचे स्पूळ स्वल्प. ०५

संदर्भ ग्रंथ

- १) अभिनव कान्ठप्रकाश - रा. श्री. जोग.
- २) कान्ठशास्त्र प्रदीप - स.रा. गाल्गीळ.
- ३) अभिनव साहित्यशास्त्र - मालचंद्र खांडेकर, डॉ. लीला गोबिलकर.
- ४) भारतीय साहित्यशास्त्र - ग. प्र्य. देशपांडे.
- ५) भारतीय साहित्यविचार - प्रा. व. लु. सोनार.
- ६) पश्चात्य साहित्यविचार - प्रा. व. लु. सोनार.
- ७) भारतीय साहित्यविचार - मालचंद्र खांडेकर, लीला गोबिलकर.
- ८) पश्चात्य साहित्यविचार - मालचंद्र खांडेकर, लीला गोबिलकर.
- ९) साहित्यमीमांसा - डॉ. रा. जं. बाळिंबे.
- १०) भारतीय साहित्यशास्त्र - रा. ग. कापसे.
- ११) भारतीय साहित्यविचार - प्रा. मुजंग नारीकर, प्रा. जीका पिंपळवाकर, अमय प्रकाशन, नांदेड.
- १२) भारतीय साहित्यविचार - अरविंद वामन कुल्कर्णी.

दोन्ही पैरू प्रश्नस्योत
उत्तर माहाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
तृतीयवर्ष कला मराठी अभ्यासक्रम
विशेष स्तर (एस-१) साहित्यविचार
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
जुलै, १९९९ पासून

वेळ :- ३ तास.

कुल गुण :- १००

दृष्यत :-

- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- २) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकत्रच प्रश्नपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग पहिला

प्र.१ला दीर्घांतरी प्रश्न
किंवा
दीर्घांतरी प्रश्न

१८ गुण

प्र.२ला पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
(६ पैकी ४)

१६ गुण.

प्र.३ला पुढीलपैकी कोणत्याही दोघोंबर टीपा लिहा.
(४ पैकी २)

१६ गुण.

विभाग दुसरा

प्र.४ला दीर्घांतरी एक प्रश्न.
किंवा
दीर्घांतरी एक प्रश्न.

१८ गुण.

प्र.५ला पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
(६ पैकी ४)

१६ गुण.

प्र.६ला पुढीलपैकी कोणत्याही दोघोंबर टीपा लिहा.
(४ पैकी २)

१६ गुण.

अंती पैठव् कान्ज्योत
उतर कसराह् विवासीठ, कर्नाव.
तृतीयवर्ष कान् मराठी अभ्यासक्रम
विहीनस्तर पैठ-३ (एस-३)
कुडी, १९९९ पासून

सामान्य भाषाविज्ञान आणि पारंपारिक व्याकरण

अ) अध्ययन व अध्यापनाची उद्दिष्टे :-	वासिका
१) भाषा म्हणजे काय आणि तिचे मानवी जीवनातील कार्य कोणते ते समजावून घेणे.	०१
२) स्वनविज्ञानाचा स्थूल परिचय, स्वननिर्मितीची प्रक्रिया, कार्गिद्रिये - रचना व कार्य समजावून घेणे.	०१
३) स्वनिम संकल्पना आणि मराठीची स्वनिम व्यवस्था यांची माहिती करून घेणे.	०१
४) रुपिक, रुपिम आणि रुपिकान्तरे या संकल्पना समजावून घेणे.	०१
५) वाक्यविन्यास आणि अर्थविन्यास यांचे स्वरूप समजावून घेणे.	०१
६) मराठीतील पारंपारिक व्याकरणातील काही महत्त्वाच्या घटकांचा परिचय करून घेणे.	०१
७) प्रमाण भाषा व बोली तसेच भाषा, समाज व संस्कृती यांच्या परस्पर संबंधांचा स्थूल परिचय करून घेणे.	०१

	०७

ब) घटक विश्लेषण :-

सब पक्षे

घटक-१ :- भाषा : स्वरूप, व्याख्या, कार्य आणि वैशिष्ट्ये.

१.१ भाषेचे स्वरूप व व्याकरण.	०२
१.२ भाषेचे कार्य : संज्ञापन (संदेशन).	०२
१.३ भाषेची वैशिष्ट्ये.	०१

घटक-२ :- स्वनविज्ञान.

२.१ स्वन म्हणजे काय स्वननिर्मितीची प्रक्रिया.	०२
२.२ कार्गिद्रियांची रचना व कार्य.	०२

घटक-३ :- स्वनिम संकल्पना आणि मराठीची स्वनिम व्यवस्था.

३.१	स्वनिम निश्चितीची तत्त्वे.	०२
३.२	स्वनिम विनियोगाचे प्रकार.	०४
३.३	स्वन, स्वनिम, स्वनांतर - परस्पर संबंध.	०४
३.४	मराठीची स्वनिमव्यवस्था (स्वरस्वनिम आणि व्यंजनस्वनिम).	०४

घटक-४ :- रुपिकिन्यास.

४.१	रुपिकाचे तत्त्व.	०२
४.२	रुपिक, रुपिम आणि रुपिकंतर यामधील परस्पर संबंध.	०४
४.३	रुपिकांचे प्रकार (आज्ञापक रुपिम आणि कार्यकर रुपिम).	०४

३३

०७ + ३३ = ४०

दुसरे सत्र

घटक-५ :- वाक्यविन्यास आणि अर्थविन्यास.

अ) वाक्यविन्यास.

५.१	पद, पदसमूह, उपवाक्य, वाक्य या संकल्पनांची ओळख.	०३
५.२	वाक्याचे घटक आणि वाक्याचे प्रकार (प्रश्न आणि गीब).	०३
	ब) अर्थविन्यास.	
५.३	अर्थाचे स्वरूप, व्याख्या.	०३
५.४	अर्थप्रक्रिया, शब्दांचे विविध अर्थ, अर्थक्षेत्र, संकल्पना, अर्थघटक विश्लेषण.	०३

घटक-६ :- पार्श्वारिक व्याकरण.

६.१	शब्दान्या जाती.	०४
६.२	मराठीतील विभक्तिव्यवस्था (स्पूल परिचय).	०४
६.३	मराठीतील प्रयोग व्यवस्था (कर्त्री, कर्मावी, मावे).	०४

घटक-७ :- प्रमाण भाषा व बोली.

७.१	प्रमाणभाषा व बोली यांचा परस्परसंबंध.	०४
७.२	मराठीच्या प्रादेशिक बोली (कोकणी, अहिराणी, वऱ्हाडी, नागपुरी).	०४

घटक-८ :- भाषा व संस्कृती.

८.१	समाज, संस्कृती व भाषा यांच्या परस्परसंबंधाचे विकरण.	०४
८.२	व्यावसायिकांची भाषा, किर्यांची व पुरुषांची भाषा.	०४

४०

४० + ४० = ८०

संदर्भग्रंथ

- १) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - स्वरूप आणि पध्दती - संपादक - डॉ. कल्याण काळे, डॉ. अंजली सोमण.
- २) भाषाविज्ञान वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक - संपादक - डॉ. मालशे, डॉ. इनामदार, डॉ. सोमण, संजय प्रकाशन, पुणे-४.
- ३) भाषाविज्ञान परिचय - डॉ. मालशे, डॉ. पुढे, डॉ. सोमण.
- ४) अभिनव भाषाविज्ञान - डॉ. ग. ना. जोगळेकर, सुविचार प्रकाशन, पुणे-३०.
- ५) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - डॉ. लीला गोविलकर.
- ६) मराठीचा भाषिक अभ्यास - डॉ. मु. श्री. कानडे.
- ७) सामाजिक भाषाविज्ञान - संपादक - डॉ. प्रभाकर जोशी, प्रा. चारुता गोखले.
- ८) सुलभ भाषाविज्ञान - डॉ. व. दि. पुढे.
- ९) मराठीचे व्याकरण - डॉ. लीला गोविलकर.
- १०) मराठी व्याकरण परिचय - डॉ. राजशेखर गं. हिमठ, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे-३०.
- ११) सुमम मराठी व्याकरण लेखन - मो. व. बाळवे, नितीन प्रकाशन, पुणे-३०.
- १२) अभिनव मराठी व्याकरण - डॉ. प्र. न. जोशी.

अंती पेठे वृत्तान्त
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
द्वितीय वर्ष कव्य वगैरी साहित्यशास्त्र
विशेष पेपर-२ (पत्र-२) प्रात्यक्षिक पेठी
जुलै, १९९९ पासून
सामान्य बाष्पाविज्ञान आणि पारंपारिक व्याकरण

सत्र पहिले

- १) संदेशनाच्या विविध साधनांचा तक्ता तयार करा.
(उदा. हावभाव, रंग, चित्र, रेखाकृती, ध्वज, प्रकाशाची खूण इ.)
- २) वागिंद्रियाची आकृती काढा. प्रत्येक अवयवास क्रमांक देऊन त्याचे कार्य स्पष्ट करा.
- ३) स्वप्नंतर संकल्पना स्पष्ट करून त्याची प्रत्येकी पाच पांच उदाहरणे तयार करा.
- ४) भुक्त परिवर्तनाची पंचरा उदाहरणांची यादी तयार करा.
- ५) मराठीतील स्वरस्वनिमांचे वर्गीकरण करून स्वरांचा बीकोन काढा.
- ६) मराठीतील व्यंजन स्वनिमांच्या वर्गीकरणाचा तक्ता तयार करा.
- ७) मराठी स्वनिम व्ययस्येच्या वर्गीकरणाचा तक्ता तयार करा.
- ८) रुपिक, रुपिम, रुपिकांतर यांची प्रत्येकी दहा उदाहरणे देऊन त्यांचे प्रयोजन तक्त्याच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.

सत्र दुसरे

- ९) रेखाकृतीच्या आधारे वाक्यातील विविध घटक पाच पांच उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.
- १०) चित्रकृतीच्या सहाय्याने अपांचे विविध प्रकार दाखवा.
- ११) रंग, शारीरिक अवयव, नातेदर्शक संबंध या संदर्भातील उदाहरणे देऊन अर्थसंग्रह संकल्पना स्पष्ट करा.
- १२) वाक्यातील पदबंध आकृतीच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.
- १३) शब्दांच्या विविध जाती तक्त्याच्या आधारे स्पष्ट करा.
- १४) प्लवादा उतरा देऊन त्यातील नाम, सर्वनाम शोध, त्यांचे प्रकार सांगा.
- १५) प्लवादा कबितेतील विशेषणे शोधून त्याचे प्रकार सांगा.
- १६) प्लवादा कथेतील क्रियापदे शोधून त्याचे प्रकार सांगा.
- १७) अव्ययांची यादी करून त्याआधारे वाक्यरचना तयार करा.
- १८) अव्ययांचे प्रकार सोदाहरण सांगा.
- १९) अव्ययांची रेखाकृती तयार करा.
- २०) प्लवादा उतरा देऊन त्यातील विभक्ति प्रत्यय लागून तयार झालेले शब्द शोध आणि त्यांची विभक्ति स्पष्ट करा.
- २१) दिलेल्या उताऱ्याच्या आधारे विविध प्रयोगांचा परिचय करून द्या.
- २२) मराठीतील प्रयोगव्यवस्था सांगून विविध प्रयोगांची वाक्ये तयार करा.
- २३) तुमच्या प्रदेशातील बोली भाषेतील शब्दसंग्रह तयार करा.
- २४) तुमच्या प्रदेशातील बोली भाषेतील म्हणी, वाक्यचार, उक्ताणे आणि मौखिक साहित्य (गाणी) यांचे संकलन करा.

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

- २५) विविध व्यावसायिकांच्या बोलीतील वैशिष्ट्यपूर्ण शब्दांची यादी तयार करा.
- २६) तुमच्या परिसरातील प्रमुख व्यावसायिक बोली भाषेतील शब्दांची यादी तयार करा.
- २७) तुमच्या परिसरातील एखाद्या व्यावसायिकाची त्याच्या व्यावसायिक बोलीभाषेच्या संदर्भात मुळावत घेऊन त्याचे लेखन करा.
- २८) स्त्रियांच्या बोलीतील वैशिष्ट्यपूर्ण शब्दांची यादी तयार करा.
- २९) पुरुषांच्या बोलीतील वैशिष्ट्यपूर्ण शब्दांची यादी तयार करा.
- ३०) भाषाविज्ञान विषयक महत्त्वपूर्ण ग्रंथ आणि त्यांचे लेखक कोणते ते शोधून त्यांची सूची तयार करा.

(टीप :- प्रत्ययसिद्ध शब्दांतील प्रत्ययसिद्धाव्यतिरिक्त देखील प्राध्यापकांना इतर प्रत्ययसिद्धांचे उदाहरण करावे.)

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

प्रत्ययसिद्ध शब्द

अंतरी पेठम् ज्ञानम्बुत
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, चळगांव
तृतीयवर्ष कव्य मराठी विशेष वेधर-४ (एस-२)
सामान्य भाषाविज्ञान आणि पारंपारिक व्याकरण
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

वेळ :- ३ तास

एकूण गुण :- ८०

सूचना :-

- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- २) दोन्ही विभागातील उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

विभाग पहिला

प्र.१ला दीर्घांतरी एक प्रश्न
किंवा
दीर्घांतरी एक प्रश्न

१५ गुण.

प्र.२ला पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
(५ पैकी ३)

१५ गुण.

प्र.३ला पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.
(४ पैकी २)

१० गुण.

विभाग दुसरा

प्र.४ला दीर्घांतरी एक प्रश्न.
किंवा
दीर्घांतरी एक प्रश्न.

१५ गुण.

प्र.५ला पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
(५ पैकी ३)

१५ गुण.

प्र.६ला पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.
(४ पैकी २)

१० गुण.